

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТСЬКОГО ПРОСТОРУ

Основна мета статті полягає в обґрунтуванні геосистемного підходу як теоретико-методологічної основи для освоєння туристського простору, що передбачає систематизацію існуючих концепцій, порівняльний аналіз українських та зарубіжних досліджень.

Методика. У ході виконання дослідження та підготовки матеріалу були застосовані такі методи, як системний та структурно-функціональний аналіз, які дозволили впорядкувати та класифікувати відомості, пов'язані з визначенням сутності туристського простору як об'єкта вивчення в економіці, географії, соціології, та суміжних дисциплінах. Крім того, був використаний ретроспективний метод, який забезпечив можливість простежити історичну еволюцію явища, що розглядається.

Результати. Проведений аналіз дозволив зробити висновок про те, що найбільш цілісно концепція туристського простору може бути представлена в рамках міждисциплінарного підходу із залученням фахівців різних сфер та областей, що беруть участь у створенні, облаштуванні та розвитку туристських просторів регіонів світу. Наведено авторське бачення терміну.

Наукова новизна. Зроблено спробу систематизувати існуючі наукові підходи до визначення «туристського простору», узагальнити критерії його типологізації та виявити основні структурні компоненти.

Практична значимість статті. Отримані результати можуть слугувати основою для подальшого розвитку теоретичних засад туризмознавства, а також бути застосованими під час розроблення концепцій і стратегій туристського розвитку регіонів України з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності та ефективного просування регіональних туристських продуктів на внутрішньому й міжнародному ринках туристських послуг.

Ключові слова. туристський простір, геосистемний підхід, територіальна туристсько-рекреаційна система, сталий туризм, геопростір.

SCIENCES TO ADVANCE THE TOURIST SPACE

Purpose. Consists in substantiating the geosystemic approach as a theoretical and methodological basis for the development of tourist space, which involves the systematization of existing concepts, comparative analysis of Ukrainian and foreign research.

Methods. In the course of conducting the research and preparing the material, such methods as systemic and structural-functional analysis were applied, which allowed to organize and classify information related to determining the essence of the tourist space as an object of study in economics, geography, sociology, and related disciplines. In addition, a retrospective method was used, which provided the opportunity to trace the historical evolution of the phenomenon under consideration.

Results. The analysis conducted allowed us to conclude that the concept of tourist space can be presented most holistically within the framework of an interdisciplinary approach involving specialists from various fields and areas involved in the creation, arrangement and development of tourist spaces in regions of the world. The author's vision of the term is presented.

Scientific novelty. An attempt has been made to systematize existing scientific approaches to defining "tourist space", to generalize the criteria for its typology, and to identify the main structural components.

The practical significance. The results obtained can serve as a basis for further development of theoretical foundations of tourism studies, as well as be applied when developing concepts and strategies for tourism development of regions of Ukraine in order to increase their competitiveness and effectively promote regional tourism products in the domestic and international markets of tourist services.

Key words: tourist space, geosystem approach, territorial tourist and recreational system, sustainable tourism, geospace.

Постановка проблеми. Розвиток міжнародного та вітчизняного туристських ринків, а також розширення дослідницького термінологічного погляду на туризм як на «динамічну, постійно розвиваючу систему» привели до ускладнення професійної науки. В останні роки все більша увага приділяється просторовим аспектам туризму. Традиційні терміни, які використовуються в професійному середовищі - такі як «туристська індустрія», «рекреаційно-туристський комплекс»,

«туристсько-рекреаційна система» та інші часто пересікаються за змістом і не завжди дозволяють повністю охарактеризувати явища, пов'язані з туризмом. Тому їх все частіше розглядають через більш узагальнююче поняття «туристського простору», що включає в себе елементи і структури різної природи, які нерідко засновані на самому понятті «простір» та його сутнісних характеристиках.

Проблематика дослідження туристського простору, яке, як прийнято вважати, формується на перетину географічних, економічних і соціальних просторів, ускладнюється ще й тим, що існують різні похідні від цього терміну. Це як раз і створює дуже забагато різних трактовок тлумачень його сутності та точок зору на його структуру. Американський дослідник D. Harvey зазначає, що «кожен вид діяльності формує свій власний простір» (Harvey D. 1973). Це підкреслює необхідність як систематизації існуючих підходів, а й розробки нових концепцій у цій сфері. Тим більше, що ряд важливих аспектів, пов'язаних з просторово-часовими характеристиками туристського простору, продовжує викликати значний інтерес як у вчених, так і у практиків. У цьому потрібно знову звернутися до уточнення самої дефініції і продовжити роботу з її концептуальному осмисленню. На наш погляд, такі дослідження здатні заповнити окремі прогалини в туристській теорії, а також створити основу для обговорення перспектив та напрямів подальшого формування та розвитку туристського простору як на локальному та регіональному рівні, так і в масштабах країни, включаючи ідею побудови єдиного туристського простору.

Формулювання мети статті. Метою статті є систематизація теоретичних підходів до концепції туристського простору в контексті геосистемного підходу, аналіз внеску українських учених у його дослідження та порівняння з зарубіжними концепціями, а також розробка практичних рекомендацій для ефективного освоєння туристського простору в регіональному плануванні України з урахуванням економічних, соціокультурних та екологічних аспектів.

Сталий розвиток внутрішнього туризму в країні диктує необхідність не лише вдосконалення *туристської інфраструктури та якості обслуговування*, але й вимагає системного підходу до *освоєння туристського простору*. Витоки економічного трактування туристського простору лежать у 1980-х роках. У цей період Крачило М. П. (Крачило М. П., 1980) у праці, присвяченій основам туризму, окреслив його структурні та функціональні елементи на інтуїтивному рівні. Вчений розглядав *інфраструктурні компоненти* та вплив туристських потоків на свідомість і культуру населення. Однак його дослідження не заклало основи для детального вивчення економічної природи цього простору, оскільки автор відкидав фінансові інтереси як рушійну силу організації туристської сфери.

Слід зазначити, що проблематика *туристського простору* була міжгалузєвою, а дослідження були розділені між різними науковими напрямками та великою кількістю вузькоспеціалізованих робіт. Як наслідок, хоча термін «туристський простір» і вживався у багатьох джерелах, він не отримав *цілісного теоретичного обґрунтування* свого економічного змісту.

У зарубіжній науковій літературі активно обговорюються питання просторової організації туризму, причому найглибше ці теми досліджені польськими географами (Bachvarov M., 2005; Kowalczyk A. 2000, 20014; Liszewski S., Waszwarow M. 1998). Дослідники виокремлюють такі поняття, як «простір туризму і відпочинку», «рекреаційно-туристський простір», «канікулярно-відпускний простір» та інші (Włodarczyk B. 1999). Поряд з цим серед науковців різних шкіл панує уява про туристський простір як сегменту географічного простору або соціально-економічного геопростору та його комплексному характеру (Hall C.M. & Page S.J. 2014; Saarinen J., Rogerson C.M. & Hall M. 2017; Richards G. 2014).

Останнім часом під впливом досліджень у галузі соціології та психології з'являються нові підходи в типології туристських просторів, що враховують як реальні, так і ментальні основи. Наприклад, Ковальчик А. удосконалюючи свої дослідження виділив :

- індивідуальний туристський простір (tourist's space);
- колективний туристський простір (tourists' space);
- туристський простір у вузькому сенсі (tourism space sensu stricto) - «об'єктивно існуюча частина географічного простору, яка, завдяки наявному потенціалу, (суб'єктивно) сприймається туристами як атрактивна і використовується ними в туристських цілях»;
- туристський простір у широкому сенсі (tourism space sensu largo), тобто з урахуванням тих наслідків у природній, соціальній та економічній сферах, до яких призводить туристська діяльність (Kowalczyk A. 2014). Перші два типи туристських просторів - ментальні. Те, як сприймають

навколишній світ туристи, залежить від їх індивідуальних якостей і від багатьох інших культурних детермінант. Інші - реальні. Згідно з автором, вони існують об'єктивно і «матеріалізуються».

Польський учений Володарчик Б. запропонував термін «простір вільного часу», під яким він розуміє частину географічного простору, де проявляється людська діяльність, пов'язана з організацією дозвілля (Włodarczyk B. 1999). Пізніше, спираючись на роботи Лішевського С. (Liszewski S. 2009), автор розробив циклічну модель змін туристського простору, в якій виділив наступні стадії:

- дотуристський (нетуристський) простір;
- простір розвідки (початок вивчення та туристського освоєння);
- простір проникнення (домінування пізнавального туризму, красназавчої діяльності та короткочасного відпочинку; залучення інвестицій);
- простір асиміляції (характерно для сільської місцевості, де туристи вступають у прямий контакт з місцевим населенням і адаптуються до навколишнього середовища; форми літнього заміського відпочинку або агротуризм);
- простір колонізації (будівництво об'єктів туристичної інфраструктури, «других домівок» і центрів відпочинку; великий приплив туристів і їх «агресивне» ставлення до навколишнього середовища);
- простір урбанізації (переселення людей на постійне місце проживання; скорочення туристичного потоку);
- післятуристський (нетуристський) простір (Włodarczyk B. 2017).

Зазначена модель фокусується на трансформаціях географічного простору під впливом туристської діяльності. Польський науковець вводить поняття «простору вільного часу» як частина геопростору, де відбувається організація дозвілля, і описує його еволюції, як циклічний процес. Ця модель має багато спільного з класичною моделлю життєвого циклу туристської зони (Tourism Area Life Cycle, TALC), розробленої (Butler, R. W. 1980). у 1980 р. TALC розглядає туристські дестинації як продукти, що проходять етапи відкриття до занепаду або відродження, з акцентом на кількість туристів, інфраструктуру та соціально-економічні зміни. Обидві моделі є циклічними і описують послідовні стадії розвитку, де початкові етапи характеризуються відкриттям і ростом, інтенсивним розвитком і конфліктами, а фінальні – стабілізацією, занепадом або відновленням. Однак модель Володарчик Б. більш орієнтована на *просторові трансформації* (зміни в географічному середовищі, взаємодія з місцевим населенням, урбанізація) тоді як TALC Річарда В. Батлера акцентує економічні та кількісні аспекти (потік туристів, інвестиції, маркетинг). Володарчик Б. спирається на польські традиції (Лішевський С.) але його модель доповнює TALC додаючи просторовий вимір, і часто використовується в європейських дослідженнях (наприклад, для аналізу Карпат, де туризм еволюціонував від масового до стійкого (Faracik R., Kurek W., Mika M., Pawlusins R. 2009).

Зарубіжні науковці використовували ідею висловлена одним із засновників «радикальної географії» Гарві Д., згідно з якою будь-яка форма людської діяльності формує власне просторове середовище (Leiper N. 1979). Це означає, що існує велика кількість різноманітних просторів, а також численні підходи до їхнього визначення в науці. Туристський простір, у цьому контексті, розглядається як результат людської активності, пов'язаної з туризмом (Liszewski S. 2009).

Одне з поширених визначень туристського простору описує його як сукупність територій, на яких реалізуються туристські функції або проявляються інші форми туризму. До таких територій належать: регіони, що генерують туристські потоки, місця призначення - туристські дестинації, а також транзитні зони, які їх з'єднують (Leiper N. 1979; Meyer B. 2008).

Інші дослідники пропонують трактувати туристський простір через його протиставлення звичному середовищу проживання людини (Urqu J. 2002; Hui A. 2008). Цей підхід знайшов відображення і в нормативних документах Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО). UN Tourism

Слід підкреслити, що в зарубіжному науковому середовищі існує безліч підходів до розуміння туристського простору, заснованих на *міждисциплінарному аналізі*. Наприклад, британські дослідники Shaw G. і Williams A. прагнуть об'єднати економічні та культурні аспекти туристського середовища, щоб вивчити його структуру на різних рівнях - від місцевого до глобального. Їхня робота акцентує увагу на трьох основних процесах: створенні та використанні туристських просторів, комерціалізації туристського досвіду, а також формуванні та трансформації цих просторів (Shaw, G. 2004). Американські та європейські фахівці в галузі економіки,

культурології та ландшафтної географії розглядають туристський простір як багатогранне явище, підкреслюючи його фізичні та символічні характеристики, які формують його унікальність (Edensor, T. 2001; Cartier, C. 2005; Wieckowski, M. 2014).

Китайські вчені пропонують модель просторового розвитку туристських destinations, засновану на концепції складних адаптивних систем (Yang, Z. 2019). У свою чергу, польський дослідник Wieckowski M. трактує туристський простір як нову форму, що відрізняється багатofункціональністю, багатомасштабністю, багат шаровістю, різноманітністю мотивацій учасників і відносністю сприйняття (Wieckowski, M. 2014). Кількість подібних міждисциплінарних досліджень постійно зростає. Це стимулює інтерес до вивчення туристського простору не тільки серед фахівців у галузі туризму, але й серед представників інших наук - антропологів, лінгвістів, філософів, літературознавців, архітекторів та багатьох інших, хто бере участь у формуванні та розвитку туристичних територій по всьому світу (Tourist Spaces Between Practices and Theories., 2011). Американська дослідниця зазначає, що туризм є співконститутивним з простором і місцем, з акцентом на минуле, сьогодення та майбутні напрями географії туризму, тобто туризм і простір не існують окремо один від одного вони створюють один одного одночасно (Córdoba Ascarate, M. 2025). Італійські науковці у своїй праці здійснили оцінювання конкурентоспроможності туристських напрямків з врахуванням просторових особливостей туризму та інформацій як про місце походження, так і про місце призначення туристів (Costantino S., 2023).

Досить детально та зрозуміло досліджує тематику геопростору український науковець Колотуха О. В. у своїй монографії. Він узагальнює зарубіжні дослідження де поряд із цим поняттям одночасно використовують «простір», «місце», «район» та у радянських географів «територія». Але зазначає, що коли формується нова структура з наявністю місця (локального простору) і її периферійної зони (реальний простір, освоєний людиною з урахуванням доцільності буття і діяльності), поняття «простір» трансформується в поняття «територія» (Колотуха О.В. 2015). Відповідно територіальна рекреаційна система має свій складний простір, досліджуючи його за компонентним складом формується рекреаційно-туристський простір або туристський простір. Еволюція поняття територіальних рекреаційних систем відбувалася у кілька етапів:

- *загальна модель*: У 70-х роках ХХ століття, на основі загальної теорії систем, було введено категорію «*рекреаційна система*». Ця концепція була базовою, але позапросторовою (абстрактною) і описувала будь-яку діяльність, спрямовану на відновлення фізичних та психологічних сил людини;

- *географічна прив'язка (TPC)*: Наступним кроком стало розроблення категорії «*територіальна рекреаційна система*» (TPC). Вона розглядається як конкретний випадок універсальної рекреаційної системи, перенесений у географічну площину. Це означає просторову (топологічну) прив'язку всіх елементів системи до певної території;

- *розширення функціоналу (TPC)*: Згодом науково обґрунтували категорію «*територіальна туристсько-рекреаційна система*» (TTPC). Вона інтегрує та відображає сукупність взаємопов'язаних об'єктів із секторів рекреації та туризму, що функціонують у межах конкретної території (Бейдик О. О. 2001).

Концепції щодо тлумачення туристського простору викликають значний науковий інтерес. Проте для географічної науки, основним предметом вивчення якої є саме географічний простір, украй важливим є чітке категоріальне визначення цього поняття. На відміну від абстрактних категорій (космічний, ментальний, віртуальний чи мистецький простір), географічний простір нерозривно пов'язаний із планетою Земля. Усі його складові - як природні, так і створені людиною (антропогенні) - мають чітко визначені координати та характеристики.

Геопростір є неоднорідним і включає сукупність різноманітних типів просторів (природний, соціальний, економічний, рекреаційний, туристський тощо), які проєктуються на конкретну територію. Саме тому в науковому та повсякденному розумінні поняття «*геопростір*» часто асоціюється з «*територією*». В обох випадках мова йде про континуальні (площинні) утворення, що на практиці реалізуються через такі просторові категорії, як *регіон, зона, район або destination*. Кожен із цих типів геопростору базується на територіальній системі або геосистемі, яка, на відміну від площинного простору, є дискретним (структурованим) утворенням.

Таким чином, туристський простір слід розглядати як складову геопростору, фундаментальною основою якого є геосистема, що містить елементи туристсько-рекреаційної сфери. Саме в цьому полягає сутність геосистемного підходу, що впливає із загальної теорії систем і забезпечив формування системної парадигми в географії (Берталанфі Л. 1969).

Геосистемний підхід ґрунтується на принципах синергетики, що передбачають дослідження геопросторових структур здатних до самоорганізації та еволюційних трансформацій. Він дозволяє не лише аналізувати просторово-часову організацію та взаємодію компонентів геосистем, але й формувати механізми керованого впливу на їх розвиток. Така можливість забезпечується динамічними властивостями геосистем, їхньою адаптивністю та здатністю до структурних змін під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів.

У сучасному контексті важливо наголосити, що, на нашу думку, дискусія щодо співвідношення понять «рекреація» та «туризм» вже вичерпана. Комбіноване поняття «туристсько-рекреаційний» цілком відповідає сучасним реаліям і точно передає суть туристсько-рекреаційного простору, який у більшості випадків скорочено називають «туристським простором».

У 2000-х роках відбулося помітне відродження наукового інтересу до визначення туристського простору, що стало каталізатором для ґрунтовних теоретичних досліджень цього поняття. Зокрема, Бейдик О. О. (Бейдик О. О. 2001), здійснюючи теоретичний *аналіз рекреаційного районування*, окреслив межі ресурсно-рекреаційних районів України. Це дослідження, по суті, заклало основу для типології *геопросторової концепції* організації туристської діяльності. У своїй науковій праці Шаблій О. туризм і рекреацію не виділяє як окрему велику тему, а інтегрує в загальну теорію геопросторової організації суспільства (ГОС) з акцентом на теоретичні закони, структуру та функції суспільства в просторі (Шаблій О. 2015). Туристський простір розглядається в контексті просторової організації міст в дослідженні Музиченко-Козловської О. В.: туристський простір це функціонально окрема частина(підпростір) географічного простору, в межах якого здійснюється туристська діяльність. Він є витвором людини, яка використовує географічне середовище з туристською метою. Мотивацією його виникнення та розвитку є потреба у відпочинку, пізнанні та отриманні вражень (Музиченко-Козловська О. В. 2012).

Знаковим досягненням стало видання у 2002 році монографії Любіцевої О. О. (Любіцева О. О. 2002). Науковець не лише систематизувала *регіональну організацію туристської індустрії*, але й переконливо довела *прямий зв'язок між рівнем структурованості сфери туристських послуг та загальним рівнем економічного розвитку* як на світовому, так і на національному рівнях. Досліджуючи геопросторову організацію туристського процесу, Любіцева О. О. провела чітке *розмежування між власне географічним простором та простором туристської індустрії*. Останній вона визначила як *сукупність ринкових суб'єктів*, відповідальних за створення та збут туристичного продукту. Від часу публікації цієї роботи *теорія просторової організації економіки туризму* набула широкого визнання і стала важливою складовою наукової проблеми, спрямованої на *структурування локалізованого простору туристської дестинації*.

У той самий період Мальська М. П. (Мальська М. П., Худо В. В. 2007) припустила, що ефективно *туристичне районування* має відштовхуватися від *суб'єктивного фактора*: необхідно вивчати, як саме користувачі послуг *сприймають та оцінюють* туристський простір, і які *стійкі образи* у них при цьому формуються. Згодом, у колективній праці Любіцевої О. О., Мальської М. П. та Зінька Ю. В. (Любіцева О. О., Мальська М. П., Зінько Ю.В. 2011), поняття туристського простору було офіційно визнане *однією з основних концепцій* для проведення наукових досліджень у рекреаційній та туристській географії. Рутинський Й. М. досліджує «туристський простір» як територіальну рекреаційну систему, з акцентом на Карпати. Використовує системний підхід для моделювання просторових зв'язків (Рутинський М. Й. 2004). Кузик П. С. досліджує «туристський простір» як еволюціонуючу систему з фазами розвитку (від розвідувальної до занепаду), інтегруючи теорію циклів еволюції (за Баттесом Б.). Акцент робить на регіональній динаміці в Україні, де простір формується через взаємодію ресурсів і потоків (Кузик С.П. 2020). Горіна Г. О. туристський простір розглядає через економічну категорію з сильним акцентом на ринкові диспропорції, конкурентоспроможність та необхідність державного/інституційного втручання для зменшення поляризації та підвищення інтеграції України в глобальний туристський простір. Це відрізняється від чисто географічних підходів (наприклад у Бейдика О. О. чи Шаблія О.), де простір описується більше про ресурси та районування, і ближче до економічної географії та теорії полюсів зростання (Горіна Г. О. 2017). Дослідження просторового розвитку малих міст через туризм, розширення туристського простору в контексті адміністративної реформи здійснили науковці Львівського та Прикарпатського університетів (Лозинський Р та ін. 2017 р.). Аналізу оцінювання та прогнозування розвитку туризму в регіонах, з акцентом на геопросторові фактори Західної України зазначено в праці (Кифор М. В. 2021 р.). Дослідженням організації кластерів в сільському господарстві в умовах війни зазначено в праці (Рейманн М. та ін. 2024 р.). У монографії Барна М. Ю. досліджуються

питання економічних викликів туризму під час війни, відновлення потенціалу регіонів (Барна М.Ю. 2024). Аналіз розвитку туристичної індустрії в Прикарпатському регіоні в умовах воєнного часу здійснює Сабецька Т. І. (Сабецька Т.І. 2024 р.). Горчак Р. В. (викладач Київського університету культури) досліджує цифровізацію як інструмент трансформації туристського простору в цифрову площину, де фізичні подорожі доповнюються віртуальними елементами (мобільні додатки, AR/VR-тури, онлайн-платформи). Це дозволяє адаптувати простір під індивідуальні потреби, підвищити безпеку та доступність, особливо в кризових умовах (війна, пандемія). Він акцентує на ініціативах, аналітиці ринку та бар'єрах (цифровий розрив, інфраструктура. (Горчак Р.В., 2025 р.). Шпінь В. А. вивчає ІІІ як інструмент для перенесення туристського простору в технологічну площину: персоналізація маршрутів, віртуальні тури, автоматизація бронювання. ІІІ аналізує дані, прогнозує попит, інтегрує AR/VR, роблячи простір інтерактивним і адаптивним (від фізичних подорожей до цифрових досвідів) (Шпінь В. А., Антонюк К.Г. 2025 р.)

Аналіз зарубіжних та українських наукових джерел із досліджуваної проблематики дозволив нам спробувати систематизувати поєднання чисельних критеріїв запропонованих вченими до вивчення туристського простору як наукового поняття. У рамках цієї систематизації виділяються такі напрямки: географічний, економічний, економіко-географічний, соціальний, соціокультурний та міждисциплінарний підходи (табл. 1, табл. 2).

Таблиця 1.

Класифікація наукових підходів до дослідження туристського простору

Науковий підхід	Ключові представники (автори)	Сутність підходу та об'єкт дослідження
1. Географічний	Шаблій О.І., Бейдик О.О., Любіцева О.О., Колотуха О.В., Лозинський Р.М., Кифор М.В., Зінько Ю.В.	Фокусується на територіальній організації, рекреаційному районуванні та формуванні геосистем. Простір розглядається як фізична категорія (ТРС, ТТРС), що має чіткі межі, координати та ресурсний потенціал. Мета - ефективне використання просторових ресурсів, які поступово стають обмеженими, а також визначення шляхів їх сталого розвитку.
2. Економічний та ринковий	Горіна Г.О., Кифяк О.В., Барна М.Ю., Торопова Д.Д., Згурська Ю.В., Несторишин І.	Розглядає простір як ринкову категорію. Акцент робиться на конкурентоспроможності destinations, подоланні просторової поляризації, економічній ефективності підприємств та управлінні галуззю в умовах кризи. Мета - забезпечення економічного розвитку туристського сектору регіону, області, громади, локації.
3. Економіко-географічний	Мальська М.П., Музиченко-Козловська О.В., Зарічняк А.П., Сабецька Т.І., Стецик Я.В., Заварика Н.	Інтегрує ресурсний потенціал територій з бізнес-моделями їх освоєння. Досліджує просторову організацію міст, регіональний розвиток через туризм та відновлення потенціалу територій у постконфліктний період. Мета - теоретичне обґрунтування освоєння та комплексна трансформація рекреаційного простору регіону (або держави) з урахуванням принципів сталого територіального розвитку та раціонального використання ресурсного потенціалу.
4. Соціокультурний та теоретичний	Кручек О.А., Пазенок В.С., Козачок І., Осієвський В.В., Ланиця І.Ф., Топорницька М.Я.	Базується на концепції «туризмології». Вивчає туризм як частину соціокультурного простору, аналізує ментальні карти туристів, культурну адаптацію, символічне значення місць та формування досвіду. Мета - задоволення потреб населення у відпочинку та оздоровленні.
5. Міждисциплінарний та інноваційний	Горчак Р.В., Шпінь О., Costantino S., Тучковська І.І.	Об'єднує цифровізацію, штучний інтелект, брендинг та філософію «спів-творення» простору. Простір розглядається як складна адаптивна

		система, що постійно трансформується під впливом глобальних викликів та технологій. Мета - здійснення моделювання туристичного простору з урахуванням потреб як туристів, і місцевого населення.

До ключових особливостей сучасної класифікації: слід віднести: *трансформацію від географічного до міждисциплінарного підходів* (якщо класичні роботи Бейдик О.О., Шаблій О.І. заклали фундамент через районування, то сучасні дослідники (Горчак Р.В., Шпинь О.) переносять простір у цифрову та технологічну площину). *Адаптація до умов війни*: (у напрямках «економічний» та «економіко-географічний» з'явився потужний пласт робіт Барна М.Ю., Сабецька Т.І., присвячених виживанню та ревіталізації територій у кризових умовах.

Таблиця 2.

Класифікація наукових підходів до дослідження туристського простору

Науковий підхід	Представники (автори)	Основна концепція та ключові тези
Географічний (класичний)	Bachvarov M., Kowalczyk A., Liszewski S., Hall C.M., Page S.J.	Розгляд туристського простору як сегмента геопростору. Виокремлення специфічних категорій: «простір вільного часу», «канікулярно-відпускний простір».
Еволюційно-циклічний	Butler, R. Włodarczyk B.	Модель TALC (Батлер): Життєвий цикл дестинації від відкриття до занепаду. Модель просторових трансформацій (Володарчик В.): Стадії від «розвідки» та «колонізації» до «урбанізації» та «післятуристичного простору».
Типологічний (Ментально-реальний)	Kowalczyk A.	Поділ простору на ментальний (індивідуальне та колективне сприйняття) та реальний (об'єктивно існуючий, що матеріалізується через інфраструктуру).
Функціональний	Leiper N. Meyer B.	Модель «триелементного простору»: 1) регіони, що генерують потоки; 2) транзитні зони; 3) туристські дестинації (місця призначення).
Радикальна географія (Просторова активність)	Harvey D., Liszewski S.	Теза про те, що будь-яка форма людської діяльності (зокрема туризм) сама формує власне просторове середовище. Простір це результат активності.
Соціокультурний («Туристичний погляд»)	Urry J., Hui A., Edensor T., Cartier C.	Простір як об'єкт споживання та протиставлення звичному середовищу. Акцент на символічних характеристиках та візуальному сприйнятті місця.
Мультидисциплінарний (Комерціалізація)	Shaw G., Williams A., Wiecekowski M.	Дослідження структури простору через комерціалізацію досвіду. Тракткування простору як багатомасштабного, багатопарового та відносного явища.
Адаптивний (Системний)	Yang Z.	Концепція складних адаптивних систем: дестинація розглядається як живий організм, що постійно підлаштовується під зовнішні зміни.
Інтегративний (Співконститутивний)	Salvador Anton Clavé, Córdoba M. Ascarate	Співконститутивність: Туризм і простір не існують окремо; вони створюють і змінюють один одного одночасно (Past, Present and Future research).
Аналітико-конкурентний	Costantino S.	Оцінювання конкурентоспроможності напрямків через математичний аналіз потоків між місцем походження та місцем призначення.

Для розуміння логіки зарубіжних дослідників варто звернути увагу на модель Лейпера Н., яка є базовою для функціонального підходу, та модель Батлера Р, що пояснює розвиток дестинації в часі. До ключових відмінностей зарубіжних підходів слід віднести: суб'єктивізм (зарубіжні вчені, особливо польська та британська школи, приділяють значно більше уваги тому, як турист відчуває простір (ментальні карти), а не лише тому, скільки готелів там побудовано); динамізм (моделі

Володарчика В. та Батлера Р. підкреслюють, що жоден туристський простір не є статичним - він або розвивається, або деградує); філософська глибина (Підхід Harvey D. та Антона Клаве виводить дослідження на рівень філософії простору, де туризм стає силою, що буквально переписує географію регіону).

Дослідивши різні бачення досліджуваного поняття ми вважаємо, що *туристський простір* є динамічною, багаторівневою геосистемою, що виникає на перетині фізичного географічного середовища, економічних ринкових відносин, соціокультурних практик і цифрових технологій, постійно переписується діяльністю туристів, місцевих спільнот та капіталу і здатен до самоорганізації, циклічної еволюції та адаптивних трансформацій. Він одночасно є об'єктивно існуючою територією з чіткими ресурсними, інфраструктурними та функціональними межами (за Бейдик В. В., Любіцева О. О., Шаблій О. І., Колотуха О. В.) та суб'єктивно сприйнятим ментальним і символічним полем (Kowalczyk A, Urty J, Музиченко-Козловська О. В.), що переживає стадії від розвідки до урбанізації чи занепаду (Włodarczyk B, Butler R.) і дедалі сильніше доповнюється віртуальними шарами завдяки цифровізації та штучному інтелекту (Горчак Р., Шпинь В. А.). Його ефективне управління вимагає синтезу геосистемного, економічного, соціокультурного та міждисциплінарного підходів з обов'язковим врахуванням сталості, безпеки та інтересів місцевого населення.

Висновки. Багато дослідників підкреслюють, що туристський простір є неоднорідною категорією. У цій роботі зроблено спробу систематизувати існуючі наукові підходи до визначення «туристського простору», узагальнити критерії його типологізації та виявити основні структурні компоненти. Аналіз еволюції відповідних концепцій: географічних, економічних, економіко-географічних, соціальних, соціокультурних та міждисциплінарних показує поступове розширення кола фахівців, які цікавляться феноменом туризму. Спочатку вивчений переважно географами, даний феномен згодом привернув увагу представників різних наукових галузей.

Поява міждисциплінарного підходу, який ми розглядаємо як найбільш перспективний, закономірно пов'язаний з тим, що в науковому середовищі посилюється розуміння: туризм є не окремою галуззю, а багатогалузевим сектором економіки, що об'єднує понад п'ятдесят сфер діяльності. Кожна з них робить внесок у формування, облаштування та розвиток туристських просторів по всьому світу. При цьому такі простори повинні не тільки відповідати вимогам безпеки, привабливості та інтересу для туристів, але й залишатися екологічно благополучними та зручними для життя місцевого населення. На наш погляд, різноманітність існуючих дослідницьких підходів пояснюється не лише широтою предметного поля та відмінностями у науковій спеціалізації авторів, а й відсутністю єдиного уявлення про категорію «простір» як таку.

Список використаних джерел:

- Барна М.Ю. (2024). Туристична галузь України під час війни: виклики, загрози, шляхи виходу з кризи : монографія / [за заг. редакцією д. е. н., проф. М. Ю. Барна]. Львів : ЛТЕУ, 280 с.
- Бейдик О.О. (2001). Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 395 с.
- Берталанфі Л. Фон. (1969). Загальна теорія систем: основи, розробка, застосування. URL: <https://surl.li/lhmqie>
- Горіна Г.О. (2017). Дисертація. Розвиток ринку туристичних послуг України в Умовах просторової поляризації. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://old.duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic_Council/D_08_120_0/19250.pdf
- Горчак, Р. (2025). Цифровізація внутрішнього туризму в Україні: стан, ініціативи та аналітика. *Innovations and Technologies in the Service Sphere and Food Industry*, (2 (16), 139-145. <https://doi.org/10.327>
- Рейманн М., Мальська М. П., Зінько Ю. В., Горішевський П. А Кластери сільського туризму в Україні у воєнний час. С.58-104. Монографія / [за заг. редакцією д. е. н., проф. М. Ю. Барна]. Львів : ЛТЕУ, 2024. 280 с.
- Крачило Н.П. (1980). Основи туризмознавства. Київ: Вища школа. 118 с.
- Кузик С.П. (2020). Географія туризму: Сучасні теорії та концепції. Київ. URL: <https://surl.li/rfszqg>
- Колотуха О.В. (2015). Геопросторова організація спортивного туризму: Монографія. Кіровоград: ФО-П Александрова М.В. 448 с.:табл. Бібліогр.: с. 280-296.
- Кифор М.В. Оцінювання та прогнозування розвитку туризму в західних регіонах України. Дисерт. Канд. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://tourlib.net/aref_tourism/kyfor.pdf
- Любіцева О.О. (2002). Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Київ: Альтерпрес. 436 с.
- Любіцева О.О., Мальська М.П., Зінько Ю.В. (2011). Концептуальні засади географії рекреації і туризму. *Географія та туризм*, Вип. 11, с. 3–14. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/lubiceva.7.htm
- Лозинський Р., Закутинська І, Стецюк О., Безручко Л., Пановик П. Сучасний просторовий розвиток малих туристичних міст Галичина: приклад Золочева Львівської області. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2024. Випуск 57. С. 112–128. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/10/Lozynskyy_et_al.pdf
- Мальська М.П., Худо В.В. (2007). Туристичний бізнес: теорія та практика. Київ: Центр учбової літератури. 424 с.
- Музиченко-Козловська О.В. (2012). Роль туризму в просторовій організації міст Віснику Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. № 748. С. 332–338 https://tourlib.net/statti_ukr/muzychenko8.htm
- Рутинський М.Й. (2004). Географія туризму України: посібник. Київ: Центр учбової літератури. 160 с.

- Сабенцька Т.І. Аналіз розвитку туристичної індустрії в Прикарпатському регіоні в умовах воєнного часу. С.104-133. монографія / [за заг. редакцією д. е. н., проф. М. Ю. Барна]. Львів : ЛТЕУ, 2024. 280 с.
- Топалова О.І., Бейдик О.О. (2018). Північне узбережжя Азовського моря в межах Запорізької області як перспективний напрям в геотуризмі. Львів: Науковий вісник, с. 182–185.
- Шаблій О. (2015). Суспільна географія : у двох кн. Книга перша. Проблеми теорії, історії та методики дослідження : [Вибрані праці] Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 814 с.
- Шаблій О.І. Основи суспільної географії / О.І. Шаблій. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 296 с.
- Шпінь В.А., Антонюк К.Г. Використання штучного інтелекту у формуванні туристичних пропозицій. Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. «Маркетингові та організаційні механізми повоєнного розвитку галузі гостинності та туризму України» (м. Харків, 12 листопада 2025 р.). Харків: НТУ «Харківський політехнічний інститут», 2025. Ч.2. 311 с. С.298-301. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/shpyn.htm
- Faracik R., Kurek W., Mika M., Pawlusins R. (2009). Turystyka w Karpatach Polskich w świetle współczesnych kierunków rozwoju. URL: <https://surl.li/vnsyrf>
- Bachvarov M., Dziegiech E. (2005). Relacje pomiędzy pojęciami «rekreacja» i «turystyka». Turyzm, T. 15, № 1–2, s. 79–93.
- Butler, R. W. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources. The Canadian Geographer / Le Géographe canadien, 24(1), 5–12. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x>
- Cartier C., Lew A. (2005). Seductions of Place: Geographical Perspectives on Globalization and Touristed Landscapes. London: Routledge. URL: <https://surl.li/uleyfp>
- Córdoba Ascarate, M. (2025). Tourism, space, and place: bridging past, present and future research. Tourism Geographies, 27 (3–4), 735–755. <https://doi.org/10.1080/14616688.2024.2404644>
- Costantino S., Francesca Cracolici Maria F, Elhorst J. Paul (2023). A spatial origin-destination approach for the analysis of local tourism demand in Italy. Papers in Regional Science, Volume 102, Issue 2, April 2023, Pages 393-420. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1056819023000933>
- Edensor T. (2001). Performing Tourism, Staging Tourism: Reproducing Tourist Space and Practice. Tourist Studies, № 1, p. 59–81. URL: <https://surl.li/xgkblm>
- Hall C.M., Page S.J. (2014). The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space (4th ed.). Abington–New York: Routledge. 458 p.
- Harvey D. (1973). Social Justice and the City. London: Edward Arnold. 336 p.
- Hui A. (2008). Many Homes for Tourism: Re-considering Spatializations of Home and Away in Tourism Mobilities. Tourist Studies, № 8(3), p. 291–311.
- Judd D., Fainstein S. (1999). Constructing the Tourist Bubble. The Tourist City. New Haven: Yale University Press, p. 35–53. URL: <https://surl.li/rddedw>
- Kowalczyk A. (2000). Geografia turystyki. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. 287 s.
- Kowalczyk A. (2014). The Phenomenology of Tourism Space. Tourism, Vol. 24, № 1, p. 9–15.
- Leiper N. (1979). The Framework of Tourism: Towards a Definition of Tourism, Tourist, and the Tourist Industry. Annals of Tourism Research, Vol. 6(4), p. 390–407.
- Liszewski S. (2009). Urban «Tourism Exploration Space»: The Example of Łódź. Tourism, Vol. 19, № 1–2, p. 57–62.
- Liszewski S., Baczarow M. (1998). Istota i właściwości przestrzeni rekreacyjno-turystycznej. Turyzm, T. 8, s. 39–67.
- Meyer B. (2008). Kształtowanie układów przestrzenno-funkcjonalnych przez turystykę. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. 206 p.
- Richards G. (2014). The New Geographies of Tourism: Space, Place and Locality. Wageningen Geography Lectures, 13th January 2014. URL: https://www.academia.edu/10147781/The_new_geographies_of_tourism_Space_place_and_locality
- Saarinen J., Rogerson C.M., Hall M. (2017). Geographies of Tourism Development and Planning. Tourism Geographies, Vol. 19, № 3, p. 307–317. DOI: 10.1080/14616688.2017.1307442
- Shaw G., Williams A. (2004). Tourism and Tourism Spaces. London–Thousand Oaks–New Delhi: Sage Publications. 311 p. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781446220528>
- Urry J. (2002). The Tourist Gaze (2nd ed.). London: Sage. 184 p.
- Wieckowski M. (2014). Tourism Space: An Attempt at a Fresh Look. Tourism, № 24/1, p. 17–24. DOI: <https://doi.org/10.2478/tour-2014-0002>. URL: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/tourism/article/view/7544>
- Włodarczyk B. (1999). Przemiany form aktywności turystycznej – przykład kraje Wyżyny Łódzkiej. Szlakami Nauki Łódzkie Towarzystwo Naukowe, № 29, s. 89–97.
- Włodarczyk B. (2014). Space in Tourism, Tourism in Space: On the Need for Definition, Delimitation and Classification. Tourism, Vol. 24, № 1, p. 25–34.
- Yang Z. et al. (2019). Spatial Evolution Model of Tourist Destinations Based on Complex Adaptive System Theory: A Case Study of Southern Anhui, China. Journal of Geographical Sciences, Vol. 29, p. 1411–1434. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11442-019-1669-z>. URL: <https://www.geogsci.com/EN/10.1007/s11442-019-1669-z>

Reference

- Barna, M. Yu. (Ed.). (2024). Turystyczna haluz Ukrainy pid chas viiny: vyklyky, zahrozy, shliakhy vykhodu z kryzy: monohrafiia [Tourism industry of Ukraine during the war: challenges, threats, ways out of the crisis: monograph]. Lviv: LTEU. 280 s. (In Ukrainian).
- Beidyk, O. O. (2001). Rekreatsiino-turystycki resursy Ukrainy: metodolohiia ta metodyka analizu, terminolohiia, raionuvannia. Kyiv: Vydavnycho-polihra fichniy tsentr «Kyivskiy universytet». 395 s. (In Ukrainian).
- Bertalanffy, L. von. (1969). Zahalna teoriia system: osnovy, rozrobka, zastosuvannia [General System Theory: Foundations, Development, Applications]. URL: <https://surl.li/lhmqie> (In Ukrainian translation).
- Horina, H. O. (2017). Rozvytok rynku turystychnykh posluh Ukrainy v umovakh prostorovoi poliaryzatsii [Development of the tourist services market of Ukraine in terms of spatial polarization] (Doctoral dissertation). URL: https://old.duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic_Council/D_08_120_0/19250.pdf (In Ukrainian).
- Horchak, R. V. (2025). Tsyfrovizatsiia vnutrishnyoho turizmu v Ukraini: stan, initsiatyvy ta analityka [Digitalization of domestic tourism in Ukraine: state, initiatives and analytics]. Innovations and Technologies in the Service Sphere and Food Industry, 2(16), 139-145. <https://doi.org/10.327> (In Ukrainian).
- Reimann, M., Malska, M. P., Zinko, Yu. V., & Horishevskiy, P. A. (2024). Klasteri silskoho turizmu v Ukraini u voiennyi chas [Rural tourism clusters in Ukraine in wartime]. In M. Yu. Barna (Ed.), Turystyczna haluz Ukrainy pid chas viiny: vyklyky, zahrozy, shliakhy vykhodu z kryzy (pp. 58-104). Lviv: LTEU. 280 s. (In Ukrainian).
- Krachylo, N. P. (1980). Osnovy turyzmoznavstva [Fundamentals of tourism studies]. Kyiv: Vyshcha shkola. 118 s. (Soviet Union / In Ukrainian).
- Kuzyk, S. P. (2020). Heohrafiia turizmu: Suchasni teorii ta kontseptsii [Geography of tourism: Modern theories and concepts]. Kyiv. URL: <https://surl.li/rfszqg> (In Ukrainian).
- Kolotukha, O. V. (2015). Heoprostorova orhanizatsiia sportynoho turizmu: Monohrafiia [Geospatial organization of sports tourism: Monograph]. Kirovohrad: FO-P Aleksandrova M. V. 448 s. (In Ukrainian).

- Kyfor, M. V. (2020). Otsiniuvannia ta prohozuvannia rozvytku turyzmu v zakhidnykh rehionakh Ukrainy [Estimation and forecasting of tourism development in the western regions of Ukraine] (Doctoral dissertation). URL: https://tourlib.net/aref_tourism/kyfor.pdf (In Ukrainian).
- Liubitseva, O. O. (2002). Rynok turystychnykh posluh (heoprostorovi aspekty) [Tourism services market (geospatial aspects)]. Kyiv: Alterpres. 436 s. (In Ukrainian).
- Liubitseva, O. O., Malska, M. P., & Zinko, Yu. V. (2011). Kontseptualni zasady heohrafiy rekreatsii i turyzmu [Conceptual foundations of recreation and tourism geography]. *Heohrafiia ta turizm*, 11, 3–14. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/liubitseva7.htm (In Ukrainian).
- Lozynskiy, R., Zakutynska, I., Stetsiuk, O., Bezruchko, L., & Panovyk, P. (2024). Suchasnyi prostoro vyrozvytok malykh turystychnykh mist Halychyna: pryklad Zolocheva Lvivskoi oblasti [Modern spatial development of small tourist towns in Galicia: the case of Zolochiv, Lviv region]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya heohrafichna*, 57, 112–128. (In Ukrainian).
- Malska, M. P., & Khudo, V. V. (2007). Turystychny biznes: teoriia ta praktyka [Tourism business: theory and practice]. Kyiv: Tsentruchbovoi literatury. 424 s. (In Ukrainian).
- Muzychenko-Kozlovska, O. V. (2012). Rol turyzmu v prostorovii orhanizatsii mist [The role of tourism in the spatial organization of cities]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, 748, 332–338. (In Ukrainian).
- Rutynskiy, M. Y. (2004). Heohrafiia turyzmu Ukrainy: posibnyk [Geography of tourism of Ukraine: textbook]. Kyiv: Tsentruchbovoi literatury. 160 s. (In Ukrainian).
- Sabetska, T. I. (2024). Analiz rozvytku turystychnoi industrii v Prykarpatskomu rehioni v umovakh voiennoho chasu [Analysis of the development of the tourism industry in the Carpathian region in wartime]. In M. Yu. Bama (Ed.), *Turystychna haluz Ukrainy pid chas viiny: vyklyky, zahrozy, shliakhy vykhodu z kryzy* (pp. 104-133). Lviv: LTEU. 280 s. (In Ukrainian).
- Topalova, O. I., & Beidyk, O. O. (2018). Pivnichne uzbezhzhia Azovskoho moria v mezhakh Zaporizkoi oblasti yak perspektyvnyi napriam v heoturizmi [The northern coast of the Sea of Azov within the Zaporizhzhia region as a promising direction in geotourism]. Lviv: Naukovyi visnyk, 182–185. (In Ukrainian).
- Shabliy, O. (2015). *Suspilna heohrafiia: u dvokh kn. Knyha persha. Problemy teorii, istorii ta metodyky doslidzhennia* [Human geography: in two books. Book one. Problems of theory, history and research methodology]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka. 814 s. (In Ukrainian).
- Shabliy, O. I. (2011). *Osnovy suspilnoi heohrafiy* [Fundamentals of human geography]. Lviv: Vyd. tsentr LNU im. I. Franka. 296 s. (In Ukrainian).
- Shpyn, V. A., & Antoniuk, K. H. (2025). Vykorystannia shtuchnoho intelektu u formuvanni turystychnykh propozyttsii [Use of artificial intelligence in the formation of tourism offers]. Materials of the III International Scientific and Practical Conference "Marketing and organizational mechanisms of post-war development of the hospitality and tourism industry of Ukraine", Kharkiv, Nov 12, 2025. Kharkiv: NTU "KhPI", Part 2, 298-301. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/shpyn.htm (In Ukrainian).
- Faracik, R., Kurek, W., Mika, M., & Pawlusins, R. (2009). Turystyka w Karpatach Polskich w świetle współczesnych kierunków rozwoju [Tourism in the Polish Carpathians in the light of modern development trends]. URL: <https://surl.li/vnsyrf> (In Polish).
- Bachvarov, M., & Dziegiech, E. (2005). Relacje pomiędzy pojęciami «rekreacja» i «turystyka» [Relations between the concepts of "recreation" and "tourism"]. *Turyzm*, 15(1–2), 79–93. (In Polish).
- Butler, R. W. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources. *The Canadian Geographer / Le Géographe canadien*, 24(1), 5–12. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x> (In English).
- Cartier, C., & Lew, A. (2005). *Seductions of Place: Geographical Perspectives on Globalization and Touristed Landscapes*. London: Routledge. URL: <https://surl.li/ulcyfp> (In English).
- Córdoba Azcárate, M. (2025). Tourism, space, and place: bridging past, present and future research. *Tourism Geographies*, 27(3–4), 735–755. <https://doi.org/10.1080/14616688.2024.2404644> (In English).
- Costantino, S., Cracolici, M. F., & Elhorst, J. P. (2023). A spatial origin-destination approach for the analysis of local tourism demand in Italy. *Papers in Regional Science*, 102(2), 393–420. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1056819023000933> (In English).
- Edensor, T. (2001). Performing Tourism, Staging Tourism: Reproducing Tourist Space and Practice. *Tourist Studies*, 1, 59–81. URL: <https://surl.li/xgkblm> (In English).
- Hall, C. M., & Page, S. J. (2014). *The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space* (4th ed.). Abington–New York: Routledge. 458 p. (In English).
- Harvey, D. (1973). *Social Justice and the City*. London: Edward Arnold. 336 p. (In English).
- Hui, A. (2008). Many Homes for Tourism: Re-considering Spatializations of Home and Away in Tourism Mobilities. *Tourist Studies*, 8(3), 291–311. (In English).
- Judd, D., & Fainstein, S. (1999). Constructing the Tourist Bubble. *The Tourist City*. New Haven: Yale University Press, 35–53. URL: <https://surl.li/rddedw> (In English).
- Kowalczyk, A. (2000). *Geografia turizmu* [Geography of tourism]. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. 287 s. (In Polish).
- Kowalczyk, A. (2014). The Phenomenology of Tourism Space. *Tourism*, 24(1), 9–15. (In English).
- Leiper, N. (1979). The Framework of Tourism: Towards a Definition of Tourism, Tourist, and the Tourist Industry. *Annals of Tourism Research*, 6(4), 390–407. (In English).
- Liszewski, S. (2009). Urban "Tourism Exploration Space": The Example of Łódź. *Tourism*, 19(1–2), 57–62. (In English).
- Liszewski, S., & Baczworow, M. (1998). Istota i właściwości przestrzeni rekreacyjno-turystycznej [Nature and properties of recreational and tourist space]. *Turyzm*, 8, 39–67. (In Polish).
- Meyer, B. (2008). Kształtowanie układów przestrzenno-funkcjonalnych przez turystykę [Shaping of spatial-functional systems by tourism]. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. 206 p. (In Polish).
- Richards, G. (2014). The New Geographies of Tourism: Space, Place and Locality. *Wageningen Geography Lectures*, 13th January 2014. URL: <https://surl.li/asdfgh> (In English).
- Saarinen, J., Rogerson, C. M., & Hall, M. (2017). Geographies of Tourism Development and Planning. *Tourism Geographies*, 19(3), 307–317. DOI: 10.1080/14616688.2017.1307442 (In English).
- Shaw, G., & Williams, A. (2004). *Tourism and Tourism Spaces*. London–Thousand Oaks–New Delhi: Sage Publications. 311 p. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781446220528> (In English).
- Urry, J. (2002). *The Tourist Gaze* (2nd ed.). London: Sage. 184 p. (In English).
- Wieckowski, M. (2014). Tourism Space: An Attempt at a Fresh Look. *Tourism*, 24(1), 17–24. DOI: <https://doi.org/10.2478/tour-2014-0002> (In English).
- Włodarczyk, B. (1999). Przemiany form aktywności turystycznej – przykład krawędzi Wyżyny Łódzkiej [Changes in forms of tourism activity – an example of the Łódź Upland edge]. *Szlakami Nauki Łódzkie Towarzystwo Naukowe*, 29, 89–97. (In Polish).
- Włodarczyk, B. (2014). Space in Tourism, Tourism in Space: On the Need for Definition, Delimitation and Classification. *Tourism*, 24(1), 25–34. (In English).
- Yang, Z. et al. (2019). Spatial Evolution Model of Tourist Destinations Based on Complex Adaptive System Theory: A Case Study of Southern Anhui, China. *Journal of Geographical Sciences*, 29, 1411–1434. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11442-019-1669-z> (In English).

Отримано редакцією журналу / Received: 15.09.25

Прорецензовано / Revised: 30.10.25

Схвалено до друку / Accepted: 11.11.25